

Sygn. akt III Ca 170/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 września 2020 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w następującym składzie:

Przewodniczący – Sędzia Sądu Okręgowego Roman Troll

po rozpoznaniu w dniu 17 września 2020 r. w Gliwicach na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w B.

przeciwko I. Ś.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Rejonowego w Rybniku

z dnia 22 października 2019 r., sygn. akt I C 800/19

uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 2. oraz w zakresie orzeczenia o kosztach procesu zawartego w punkcie 2. postanowienia Sądu Rejonowego w Rybniku z 11 grudnia 2019 r. i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Rybniku do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

SSO Roman Troll

Sygn. akt III Ca 170/20

UZASADNIENIE

Powódka (...) Spółka Akcyjna w B., wniosła o zasądzenie od pozwanej I. Ś. 14060,10 zł z odsetkami umownymi za opóźnienie w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 20 września 2017r. oraz zasądzenie zwrotu kosztów procesu.

Nakazem zapłaty z 19 kwietnia 2018 r., wydanym w postępowaniu nakazowym z weksła, w sprawie o sygn. akt I Nc 4862/17, Sąd Rejonowy w Rybniku uwzględnił powództwo w całości.

W terminie pozwana złożyła zarzuty wnosząc o oddalenie powództwa i zasądzenie zwrotu kosztów procesu. Zarzuciła brak należytego udokumentowania roszczenia, gdyż nie przedstawiono umowy, której zabezpieczeniem był weksel i nie dostarczono jej wypowiedzenia umowy; podniosła zarzuty dotyczące nieprawidłowego wypełnienia weksła i braku przedstawienia go do zapłaty.

Pozwana w trakcie procesu dodatkowo zarzuciła, że wysokość pozaodsetkowych kosztów kredytu nie została wykazana, postanowienia umowne dotyczące opłaty przygotowawczej, wynagrodzenia prowizyjnego, oraz opłaty za (...) stanowią klauzule abuzywne i są sprzeczne z dobrymi obyczajami i zasadami współżycia społecznego.

Wyrokiem z 22 października 2019 r. Sąd Rejonowy w Rybniku zasądził od pozwanej na rzecz powódki 5169 zł z odsetkami umownymi za opóźnienie w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 20 września 2017 r. (pkt 1.); oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 2.) oraz zasądził od pozwanej na rzecz powódki 1285,16 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3.). Przy czym orzeczenie o kosztach procesu uległo zmianie na skutek uchylecia go postanowieniem tego Sądu z 11 grudnia 2019 r. (pkt 1. tego postanowienia) i wydanie nowego orzeczenia w tej części (pkt 2. tego postanowienia), w którym zasądzono niższą kwotę kosztów procesu (1205,72 zł).

Orzeczenie to zapadło przy ustaleniu, że 18 lipca 2016 r. pozwana zawarła z powódką umowę pożyczki gotówkowej (pożyczka 9000 zł, opłata przygotowawcza 129 zł, wynagrodzenie prowizyjne 7771 zł, wynagrodzenie z tytułu przyznania na wniosek (...) 1100 zł); spłata pożyczki miała nastąpić w trzydziestu sześciu ratach po 540 zł. Zabezpieczeniem zwrotu pożyczki był wekslem własny in blanco z deklaracją wekslową wystawiony przez pozwaną. Częściowo pozwana spłaciła pożyczkę, ale zaprzestała regulowania rat od lipca 2017 r. i to pomimo wezwania do zapłaty; to spowodowało wypowiedzenie umowy.

Przy takich ustaleniach faktycznych Sąd Rejonowy, przywołując regulacje art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe, art. 720 k.c., art. 36a ustawy z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim, art. 58 § 1 k.c., art. 483 § 1 k.c., art. 359 § 2¹ k.c., art. 385¹ § 1 i 3 k.c., art. 385³ k.c. i art. 481 k.c., uznał powództwo za zasadne w części, co do 5169 zł z odsetkami. Zaznaczył, że przeniesienie sporu na stosunek podstawowy powoduje brak konieczności odniesienia się do zarzutów co do wypełnienia i przedstawienia weksla do zapłaty.

W zakresie oddalenia powództwa wskazał, że nieważne są postanowienie umowne dotyczące wynagrodzenia prowizyjnego z uwagi na obejście prawa i sprzeczność z zasadami współzycia społecznego, bo przewyższa odsetki maksymalne; zaznaczył przy tym, że powódka nie wykazała kosztów, które poniosła w związku z umową pożyczki. Brał też pod uwagę limit pozaodsetkowych kosztów kredytu wskazany w ustawie, którego powódka nie przekroczyła. Natomiast postanowienie umowne związane z „(...) uznał zaś za abuzywne, podkreślając, że było niezgodne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszało interesy konsumenta, bo koszt przesunięcia terminu płatności dwóch rat pożyczki jest praktycznie równy sumie ich wysokości, a taryfikator w tej części był narzucony.

O kosztach procesu Sąd Rejonowy orzekł stosując regulację art. 100 k.p.c.

Apelację od tego wyroku złożyła powódka, zaskarżając go w części dotyczącej pkt. 2., w zakresie oddalenia powództwa co do 8891,10 zł z umownymi odsetkami za opóźnienie w wysokości dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie od 20 września 2017 r. Zarzuciła mu naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 385² k.c., art. 56 k.c., art. 359 k.c., art. 36a ust. 2 ustawy z 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim poprzez nieuprawnioną uznanie, że zapisy umowne w zakresie prowizji oraz wynagrodzenia za(...)i odsetek z pkt 4.1. umowy były sprzeczne z zasadami współzycia społecznego i dobrymi obyczajami oraz obciążały pozwaną ponad dopuszczalne prawnie limity, przy jednoczesnym pominięciu przez Sąd Rejonowy w wykładni umowy przepisów o limicie pozaodsetkowych kosztów kredytu konsumenckiego.

Przy tak postawionym zarzucie wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku w pkt. 2. poprzez zasądzenie od pozwanej na jej rzecz dodatkowo 8891,10 zł z odsetkami za opóźnienie w wysokości dwukrotności odsetek ustawowych za opóźnienie od 20 września 2017 r., zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie o uchylenie orzeczenia w zaskarżonej części przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi na apelację pozwana wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od powódki na jej rzecz kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Sprawa jest rozpoznawana w postępowaniu uproszczonym, gdyż dotyczy roszczenia z umowy o wartości nieprzekraczającej 20000 zł (art. 505¹ § 1 k.p.c.). Weksel będący podstawą żądania został bowiem wystawiony in blanco jako zabezpieczenie umowy pożyczki (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 20 października 2011 r., sygn. akt III CZP 51/11, OSNC 2012/5/58).

W rozpoznawanej sprawie w następstwie wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla i złożenia od niego zarzutów sąd powinien wydać wyrok, w którym rozstrzygnie co do nakazu zapłaty, jest to bowiem druga faza postępowania nakazowego, gdy ocenia się zasadność wydanego nakazu zapłaty w aspekcie podniesionych zarzutów [por. art. 496 k.p.c. w związku z art. 11 ust. 1 pkt 2 ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1469)]; do tego postępowania przed Sądem Rejonowym w stosuje się przepisy przed zmianą dokonaną ww. ustawą]. Trzeba też zaznaczyć, że także po zmianie regulacji procesowej sąd nadal, wydając wyrok, rozstrzyga co do nakazu zapłaty (obecny art. 493 § 4 k.p.c.). Jest to związane z tym, że nakaz zapłaty poprzednio i obecnie stanowi tytułu zabezpieczenia z chwilą jego wydania bez nadawania mu klauzuli wykonalności (art. 492 § 1 k.p.c.), zaś nakaz zapłaty wydany na podstawie weksla staje się natychmiast wykonalny z mocy samego prawa po upływie terminu do zaspokojenia roszczenia (art. 492 § 3 k.p.c.). Rozpoznając zaś apelację powódki Sąd Okręgowy jest związany nie tylko regulacjami postępowania apelacyjnego, ale także, poprzez art. 391 § 1 k.p.c., odpowiednio przepisami o postępowaniu przed sądem I instancji, w tym dotyczącymi postępowania nakazowego. Nie można więc tracić z pola widzenia wydanego nakazu zapłaty, który – pomimo prawomocnego uwzględnienia powództwa w części – nadal w całości występuje w obrocie prawnym. Ma to wpływ na sytuację materialnoprawną stron.

Powyżej przytoczone regulacje procesowe są o tyle istotne, że w ich następstwie Sąd Rejonowy powinien rozstrzygnąć co do wydanego nakazu zapłaty i zgłoszonych zarzutów pozwanej. Oczywiście utrzymując go w całości lub w części rozstrzygać będzie także o zasadności bądź bezzasadności w tym zakresie powództwa, podobnie gdy uchyła go w całości, przy czym do uchylenia nakazu zapłaty może dojść także z uwagi na brak przesłanki procesowej, niemniej jednak nie może pozostawić tytułu zabezpieczenia bez orzeczenia co do niego, a to na skutek stanowczego brzmienia regulacji art. 496 k.p.c. (już uchylonej, ale w czasie wydawania zaskarżonego orzeczenia obowiązującej przez art. 11 ust. 1 ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw) i art. 493 § 4 k.p.c. obecnie obowiązującej.

Sąd Rejonowy nie zajął się tą problematyką, rozstrzygając tylko co do powództwa (w części je oddalając, zaś w części uwzględniając), a nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym pozostawiając bez jakiegokolwiek rozstrzygnięcia i nie wskazując nawet przyczyn takiego procedowania. Nie odniósł się więc do formalnego przedmiotu sprawy; nie załatwił przedmiotu sporu – drugiej fazy postępowania nakazowego. Orzeczenie zasądzające jest zaś prawomocne, bowiem nie zgłoszono apelacji w tej części.

Trzeba też zaznaczyć, że Sąd Rejonowy nie wskazał powodów oddalenia roszczenia odsetkowego, zgłoszonego przez powódkę (roszczenie to jest zawarte w kwocie widniejącej na wekslu).

Zgodnie z art. 10 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. - Prawo wekslowe (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 160) – dalej PW – uzupełnienie weksla niezgodnie z zawartym porozumieniem nie można podnosić wobec jego posiadacza, chyba że nabył weksel w złej wierze albo przy jego nabyciu dopuścił się rażącego niedbalstwa. Zarówno uzupełnienie weksla niezgodnie z porozumieniem, nabycie złej wierze, jak i dopuszczenie się rażącego niedbalstwa powinien wykazać pozwany (art. 6 k.c.), gdyż zgodnie z art. 7 k.c. jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienia dobrej wiary. Art. 10 PW nie podważa abstrakcyjnego charakteru zobowiązania wekslowego, a jedynie osłabia odpowiedzialność dłużnika wekslowego przez umożliwienie mu odwołania się do stosunku podstawowego łączącego wystawcę weksla i remitenta. Pozwany będący wystawcą weksla in blanco może jednak bez żadnych ograniczeń podnosić zarzuty uzupełnienia weksla niezgodnie z porozumieniem wobec takiego powoda, który jest bezpośrednim odbiorcą weksla in blanco (por. wyrok Sądu

Najwyższego z 28 kwietnia 2016 r., sygn. akt V CSK 519/15, LEX 2037919). Podnoszenie tych zarzutów wobec dalszego nabywcy weksla jest zaś ograniczone treścią art. 10 PW (por. także J. Jastrzębski: [w:] Prawo wekslowe i czekowe. Komentarz, WK 2014, teza 10 do art. 10). Dlatego też pozwana, w rozpoznawanej sprawie będąca wystawcą weksla, który został przez nią wręczony powódce, może podnosić zarzuty uzupełnienia tego weksla niezgodnie z porozumieniem z nią zawartym. Powódka nie jest bowiem dalszym nabywcą weksla. Jednakże ciężar wykazania, że wystawiony przez pozwaną weksel in blanco został wypełniony niezgodnie z deklaracją wekslową obciąża właśnie ją (art. 6 k.c.),

a to z uwagi na istnienie stosunku wekslowego. Nie ma bowiem podstaw, by ciężar dowodzenia okoliczności ze stosunku podstawowego, uzasadniających uzupełnienie weksla przerzucać na wierzyciela wekslowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 29 czerwca

2016 r., sygn. akt I ACa 115/16, LEX nr 2174793). Natomiast powódka powinna podać,

z jakiego tytułu domaga się zapłaty i przedstawić stosowne wyliczenie, aby pozwana mogła się do tych wyliczeń odnieść, to bowiem umożliwia jej wskazanie nieprawidłowości (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 29 sierpnia 2007 r., sygn. akt I ACa 442/07, LEX nr 446721). Jeżeli więc pozwana upatruje klauzul abuzywnych w zawartej umowie, to przynajmniej powinna wskazać okoliczności jej zawarcia, które są z tego punktu widzenia istotne (por. art. 385² k.c.), aby druga strona ewentualnie mogła się do tego odnieść; to samo dotyczy zarzutu nieważności poszczególnych postanowień tej umowy.

Sąd Rejonowy uznał też, że zarzutów dotyczących prawidłowości wypełnienia weksla i przedstawienia go do zapłaty nie ma konieczności rozpoznawać, gdyż spór przeniósł się na stosunek podstawowy. Należy jednak zauważyć, że powództwo zostało wytoczone z uwagi na wystawienie i wypełnienie weksla; to on stanowił podstawę do wydania nakazu zapłaty

i uwzględnienia w ten sposób żądania powódki. Co więcej powódka wyraźnie, w swoim piśmie z 11 września 2019 r. / k. 74-81/, zaznaczyła żądanie utrzymania w mocy wydanego nakazu w postępowaniu nakazowym z weksla wskazując, że weksel prawidłowo wypełniła, zgodnie z deklaracją, przytaczając także fakty ze stosunku podstawowego, z uwagi na podniesione przez przeciwniczkę zarzuty. To co prawda rozszerza płaszczyznę sporu (rozszerzyły ją już jednak wcześniej zarzuty wystawcy względem remitenta), ale nie powoduje zmiany powództwa, bo nadal przedmiotem rozpoznania sprawy jest roszczenie wekslowe zgłoszone

i podtrzymywane przez powódkę. Z tego powodu zarzuty dotyczące wypełnienia weksla

i przedstawienia go do zapłaty należało także rozpatrzyć, są one bowiem istotne dla rozpoznania sprawy.

Dlatego też, należało uznać, że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty tej sprawy, którą było merytoryczne orzeczenie co do prawidłowości wypełnienia weksla, przedstawienia go do zapłaty i zgłoszonego w następstwie tego żądania, ale formalnie rozstrzygnięcie także co do zaskarżonego nakazu zapłaty w następstwie rozpoznania podniesionych przez pozwaną zarzutów, dotyczących również stosunku podstawowego. Rozstrzygnięcia w tym zakresie są ze sobą skorelowane, tym bardziej, że punkt 1. zaskarżonego wyroku jest prawomocny. Nie wiadomo też elementem, której części nakazu zapłaty jest zasądzone w punkcie 1. wyroku świadczenie.

Powyższe powoduje, że na obecnym etapie nie ma potrzeby odnoszenia się do materialnoprawnych zarzutów apelacji, albowiem ww. nieprawidłowości doprowadziły do nierozpoznania istoty sprawy.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w związku z art. 505¹⁰ § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c., należało orzec jak w sentencji.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Rejonowy weźmie pod uwagę ww. ocenę prawną i wskazane regulacje procesowe oraz rozstrzygnie także co do nakazu zapłaty, oczywiście biorąc pod uwagę aktualny stan faktyczny sprawy i zgłoszone zarzuty.

SSO Roman Troll